

Recordem on tenim les arrels

L'investigador
d'història moderna
Wolfgang Burgdorf
retreu en aquest article
tots aquells que miren
amb desconfiança
l'entrada de Turquia
a la Unió Europea.
L'autor assegura que
els nostres lligams
amb aquell país
—cultura, història, religió—
són ben antics.
Els europeus, diu,
hauríem de refrescar la
memòria i mantenir les
promeses fetes a Ankara.

Alemanya i França van prendre consciència d'elles mateixes quan van marcar clarament les diferències que les separaven. D'ençà de Carles V, i fins les dues guerres mundials, el concepte d'"enemic hereditari" ha estat emprat amb profusió. Semblava que la "civilització francesa" i la "cultura alemanya" havien de lluitar eternament per imposar-se l'una a l'altra.

Avui dia, les preses de posició contra la integració de Turquia al si de la Unió Europea (UE) es multipliquen. Segons alguns, cap argument no justifica la pertinença d'aquest estat asiàtic a Europa. Ara bé, al llarg de més de cinc segles, els turcs van participar en la història d'Europa, bé com a potència europea, bé com a aliats d'altres potències europees. Ja ho deia, el 1745, el gran diccionari enciclopèdic alemany *Zadler*, inspirat per l'esperit il·lustrat: "L'imperi turc és un imperi gran i puixant, que compta amb nombroses províncies a Europa." A més, se sap que el nom "Europa" era el d'una princesa asiàtica, i que el fundador de la Turquia moderna, Mustafà Kemal Atatürk, va nàixer a Salònica. Europa —cal que ho recordem?— no ha estat un continent de contorns ben definits, com Austràlia o Àfrica. Cada època de la història ha dibuixat d'una manera diferent les fronteres amb Àsia. Han coexistit diverses concepcions d'Europa. Els adversaris de l'adhesió de Turquia a la UE no paren de repetir un argument: que la Bíblia i l'edat antiga són els fonaments de la identitat europea. Fan servir la Bíblia com a sinònim de cristianisme. I, pel que fa a l'e-

dat antiga, bona part del patrimoni cultural d'aquella època ens fou transmès pels àrabs i pels otomans. Ells ens van tornar Aristòtil, que havíem deixat perdre. Els devem les xifres i el cafè. Els primers grans concilis del cristianisme van tenir lloc a l'Àsia Menor. Constantinoble, l'actual Istanbul, va ser una de les primeres residències d'un patriarca cristià, i encara ho és. L'imperi romà no fou el primer imperi cristià: a Armènia, el 301, el cristianisme fou proclamat, per primera vegada, religió d'estat. L'apòstol sant Pau va viure a la regió que ocupa Turquia. Si volem definir Europa segons els criteris de cristiandat, el mínim que podem fer és considerar Turquia un dels bressols d'Europa. A la inversa, podem dir que s'esdevingué que, després de la conquesta de Constantinoble, la gran església cristiana de l'època, la que hi havia a Santa Sofia, va servir de model per a les mesquites. Els vestigis més bells dels temples grecs són a la costa oest i a la costa sud de l'actual Turquia. Les religions del llibre, el judaisme, el cristianisme i l'islam, van aparèixer, totes tres, als territoris del Pròxim Orient. L'administració dels llocs sants, a Betlem i a Jerusalem, prové encara de l'estatus que li va conferir un sultà otomà, el 1852. Per tot això, l'islam no hauria de ser l'argument contra l'adhesió de Turquia a la Unió.

La secularització està tan desenvolupada als centres urbans de la UE com a Turquia. A més, el 2003, la cimera europea de Tessalònica va obrir una possibilitat perquè Albània, Macedònia i Bòsnia-

Sessió del Parlament turc. La Unió Europea en el seu moment va admetre països amb molta menys tradició democràtica que Turquia, com ara Espanya, Portugal i Grècia.

Hercegovina s'incorporen a la UE, tot i ser països marcats per la influència musulmana. No cal dir, a més, que hi ha milions de musulmans vivint al si de la UE.

De vegades, el que volen és titllar l'islam d'element incompatible amb la ciència i amb l'esperit il·lustrat. Podríem recordar, per refutar aquest argument, que també el cristianisme ha estat sovint enemic de la ciència. De Galileu a Darwin, gairebé tots els avenços científics han estat condemnats per les autoritats cristianes i, malgrat tot, la ciència i el cristianisme han acabat entenent-se. Tot i que podem dir que l'esperit il·lustrat no fou imposat als turcs fins al kemalisme, també és cert que això mateix va passar en moltes parts de l'actual UE. El sistema de govern del segle XVIII i de començament del XIX era qualificat de "despotisme il·lustrat". Quant a l'Alemanya Occidental, no cal que recordem ací que l'ordre democràtic hi arribà després de la Segona Guerra Mundial.

El genocidi dels armenis, del 1915 al 1916, és un capítol tèrbol de la història turca. Ens sorprèn, però, que siguin precisament els alemanys els qui en facen un argument contra l'entrada de Turquia a la Unió Europea. Els alemanys van ser responsables d'un genocidi, contra els jueus, encara més proper en el temps, i és incomparable pel que fa al nombre de morts. I, malgrat tot, Alemanya forma part de la UE. Sí que és cert que tenen

una altra manera d'abordar la història. Però aquest treball de reflexió i de memòria també els fou imposat als alemanys des de fora (no fa gaire que han rebut una indemnització per treballs forçats, les víctimes). Europa provocaria aquest mateix efecte sobre Turquia. La qüestió de l'emancipació dels kurds sembla una bona via de resolució de l'autonomia cultural i, a més, cal tenir en compte que el conflicte basc i el conflicte cors tampoc no estan resolts del tot. Els exemples ens demostren, per tant, que la integració europea permet ajudar a solucionar determinat tipus de conflictes. Seria una catàstrofe, un error històric, refusar la integració del país islàmic que més aspira, i des de fa més temps, a formar part d'Occident. Turquia compleix molt millor els requisits de Copenhaguen definits l'any 1993 que no alguns països dels Balcans que ja han vist acceptada la seua proposta d'adhesió.

Al llarg dels processos d'integració, tot sovint Europa ha acollit països que, contràriament al cas de Turquia, no tenien cap tradició democràtica: Espanya, Portugal i Grècia. Cada vegada, però, hem comprovat que l'ancoratge europeu estabilitzava les joves democràcies inexpertes. De la mateixa manera, hem pogut constatar que la població d'aquests països, parcialment pobres en el moment de l'adhesió, no ha envaït massivament Europa. En comptes d'això, com que

s'hi prometien millores pel que fa al nivell de vida d'aquella gent, hem assistit a fluxos inversos de retorn al país d'origen. Si la Unió Europea vol ser no solament una unió de tipus econòmic, sinó una comunitat de valors, això implica respectar els tractats que ja s'han signat i ratificat oficialment. Des d'aquest punt de vista, no podem fer abstracció del fet que la perspectiva d'adhesió de Turquia va quedar oberta d'ençà del 1963, amb el tractat d'associació que van signar a l'època de la Comunitat Econòmica Europea (CEE). Aquesta possibilitat, que fou renovada moltes vegades durant la guerra freda, va provocar que, el 14 d'abril de 1987, Turquia sol·licitara l'adhesió. El desembre del 1999, Turquia va obtenir l'estatus de candidata, durant la cimera d'Hèlsinki. I al desembre del 2004 els caps d'estat i de Govern decidiran si obren negociacions d'adhesió amb Turquia. Europa no hauria de desautoritzar-se ella mateixa. Pot ser que els Estats Units pressionen la UE perquè incloga Turquia, per tal de garantir-se els recursos naturals del Caucas. Però, en realitat, és que no ens interessa, també, a nosaltres? Europa i la història d'Europa són i han estat sempre una construcció continuada. La història de les nacions i la història d'Europa són una font de possibilitats. Hem anat confegint-la a colps d'integració de diferents estils de pobles, per tal d'oferir als individus senyals d'identitat.

Des d'ara, no commemoren les batalles de Leipzig o de Sedan, sinó la signatura del Tractat de Roma. La tria de les referències al passat com a elements de la nostra identitat respon quasi sempre a motivacions polítiques. L'antic ministre d'Afers Estrangers francès Jean-François Poncet va dir un dia que no hi havia "cap raó històrica, geogràfica o cultural que s'impose sobre les altres" a l'hora de definir les fronteres de la Unió Europea. La història no ens ha de constreynir: la decisió política ens pertany.

Wolfgang Burgdorf

(Investigador d'història moderna a la Universitat de Munic)

© Frankfurter Allgemeine Zeitung – EL TEMPS

Traducció: Maite Insa